

економічного зростання і збереження природно-ресурсного потенціалу країни, потрібно:

- сконцентрувати інвестиції у галузі, сфери діяльності, від яких можна очікувати максимального результату, найбільш ефективних зі швидкою і значною віддачею, яка поєднує економічну й екологічну складові;
- здійснювати інвестування у високотехнологічні, інноваційні, ресурсощадні проекти;
- здійснювати державну підтримку інвестицій у галузі, які позитивно впливають на природно-ресурсний потенціал і навколишнє природне середовище, займаються природоохоронною діяльністю і відтворенням природних ресурсів;
- стимулювати приватні інвестиції у екологізбалансовані галузі економіки;
- поліпшувати інвестиційний клімат, державні гарантії, систему пільг для інвестування, яке спрямоване на відновлення якості й оздоровлення навколишнього природного середовища, підвищення ступеня екологічної рівноваги, різноманітності і продуктивності екосистем тощо;
- залучати іноземні інвестиції в інвестиційні проекти, які задовольняють екологічні вимоги, зберігають і відтворюють природно-ресурсний потенціал;
- враховувати тенденції світового розвитку під час визначення і вибору пріоритетних напрямів інвестиційної політики, оскільки нинішній етап розвитку світової економіки пов'язаний зі структурними змінами в економіці постіндустріальних країн.

Крім цього, на наш погляд, необхідно проаналізувати діючі у розвинених країнах і країнах СНД механізми залучення інвестицій в охорону навколишнього природного середовища. Так, першими почали розвивати "зелену економіку" країни з розвинутою економікою, такі як: США, Великобританія, Китай і Японія. Як стверджено у праці [7], у США вже на початку 90-х років минулого століття у цьому секторі було зайнято близько 1 млн осіб. У країнах Євросоюзу виробництвом природоохоронного устаткування й наданням консультаційних послуг займаються 1,2-1,5 млн осіб. Річний обсяг виробництва в екосекторі, за орієнтовними оцінками, становить понад 200 млрд дол. США, з них 85 % припадає на розвинені країни. У цьому секторі ринку домінують 70 великих компаній. Протягом 90-х років ХХ ст. найвищі темпи зростання виробництва і продажів характерні для устаткування з перероблення відходів і ґрунтовідновлювальної техніки.

Таким чином, спрямовуючи інвестиції в екологізацію економіки, її ресурсозберігаючу структурну перебудову, раціональне, невиснажливе, збалансоване, маловідходне використання природних ресурсів під час виробництва продукції, створення нових екологічно чистих технологій, використання поновлюваних джерел енергії, мінімізуються витрати на ліквідацію негативних екологічних наслідків техногенного економічного розвитку, що, врешті, дасть змогу заощадити і вивільнити з виробничого процесу велику кількість природних ресурсів, зменшити рівень забруднення навколишнього природного середовища та перейти від техногенного типу розвитку до сталого.

Література

1. Green Investment Report 2013. [Electronic resource]. – Mode of access http://www3.weforum.org/docs/WEF_GreenInvestmentReport_Executive_Summary_2013.pdf

2. Towards a Green Economy: Pathways to Sustainable Development and Poverty Eradication. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.unep.org/greeneconomy>.

3. Довкілля України 2011 : стат. зб. / за ред. Н.С. Власенко. – К. : Вид-во "Родовід", 2012. – 185 с.

4. Иностранные инвестиции в устойчивое развитие будущих поколений // Евразийский юридический журнал. – 2011. – № 2 (33). – С. 12-14.

5. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2009. – К. : Центр екологічної освіти та інформації, 2011. – 383 с.

6. Проблемы инвестиционного менеджмента в природоохранной деятельности : монография / Б.В. Буркинский, Н.Г. Ковалева, А.Л. Розмарина и др. – Одесса : ИПРЭИ НАН Украины, 2001. – 232 с.

7. Федчук О.М. Інвестиційна складова організаційно-фінансового механізму раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища / О.М. Федчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.nbuv.gov.ua>.

8. Яценко Л. Напрямки державної політики щодо екологізації національної економіки : аналітична записка. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua/articles/807/>

Новак У.П., Мандрык В.О. Влияние инвестирования на экологизацию экономики

Освещено влияние инвестирования на экологизацию экономики. Освещены и проанализированы капитальные инвестиции и текущие расходы на охрану и рациональное использование природных ресурсов в Украине. Приведен объем инвестиций для экологизации мировой экономики. Раскрыты основные направления инвестирования, имеющие важное значение для экономического роста и сохранения природного ресурсного потенциала Украины.

Ключевые слова: инвестирование, инвестиции, экологизация экономики, окружающая среда.

Novak U.P., Mandryk V.O. Effect of investing in the greening of the economy

The influence of the investing on the greening of the economic is shown. The amount of investment for greening the world economic is exposed. The investment and operating costs of protection and rational using of natural resources in Ukraine are covered and analyzed. The basic directions of investing, which have an important value for the economy growth and conservation of the natural resource potential of Ukraine, are resulted.

Keywords: investing, investments, the greening of the economy, the environment.

УДК 336.201.3

Доц. Л.І. Новосельська, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВА

Визначення податкового навантаження на підприємства є якісною характеристикою системи оподаткування. Розглянуто різні методи визначення податкового навантаження. Подано порівняльну характеристику методів податкового навантаження. Удосконалено методи оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства.

Ключові слова: податкове навантаження, податковий тиск, податкова віддача, податковий коефіцієнт, методи податкового навантаження.

Податкове законодавство України є складним, а податкова система характеризується недосконалістю з надмірним податковим навантаженням, що призводить до збитковості або тінізації діяльності підприємств. Під податковим навантаженням розуміють міру впливу податкових платежів на фінансове ста-

новище підприємства [4]. Податкове навантаження характеризує вплив податкової системи на господарську діяльність і фінансовий стан підприємства.

Податкове навантаження на підприємства є наслідком податкової політики держави, якісною характеристикою будь-якої системи оподаткування (загальна, спрощена, єдиний податок). Аналіз даних із податкового навантаження за минулі роки є основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Наявність податкового поля підприємства дає змогу спрогнозувати податкове навантаження на фінансовий результат і грошові потоки при зміні умов господарської діяльності.

Проблема оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства є досить складною та до кінця не вивченою. Аналіз досліджень та публікацій з цієї проблематики вказує на те, що теоретичними основами оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства є праці як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, серед них: М. Азаров, Д. Дропа, В. Корнус, Є. Кірова, М. Литвин, П. Мельник, А. Соколовська та інші. Запропоновані ними методики не мають єдиного підходу до визначення рівня податкового навантаження. Мета створення єдиної методики податкового навантаження – дати можливість порівняти податкове навантаження на підприємствах різних галузей національної економіки. Отже, проведені дослідження потребують доопрацювання та систематизації спроби теоретичної і практичного оцінювання рівня податкового навантаження на підприємства.

Надмірне податкове навантаження є негативним фактором податкової політики, яка не дає нормально функціонувати підприємствам, стримує ділову активність суб'єктів господарювання. Своєю чергою, надмірно низький рівень податкового навантаження – це недоодержання податкових платежів, що не дає змоги державі повною мірою виконувати свої функції. Під оптимальним рівнем податкового навантаження розуміють рівень, при якому платники податків, відносно до своєї платоспроможності, згодні платити встановлені державою податкові платежі, одержуючи від держави якісні суспільні блага [4].

Показник податкового навантаження на рівні підприємства відіграє важливу роль в економіці підприємства, оскільки представляє собою дослідження ефектів явного і неявного впливу податків на добробут їх платників.

Із набуттям чинності Податкового кодексу України методика обчислення податкового навантаження не змінилася. Згідно з "Методичними рекомендаціями щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання", термін "податкове навантаження" змінено на "податкову віддачу", але зміст його залишився цим самим [1]. Розрахунок рівня податкового навантаження згідно з методичними рекомендаціями відбувається на основі визначення двох видів податку – податку на прибуток та податку на додану вартість. Податкове навантаження з податку на прибуток визначається як відношення податку на прибуток до доходу підприємства:

$$ПН_{ПнП}\% = \frac{ПнП}{Д} \cdot 100\%, \quad (1)$$

де: $ПН_{ПнП}$ – податкове навантаження з податку на прибуток (%); $ПнП$ – податок на прибуток (тис. грн); $Д$ – доходи підприємства (тис. грн).

Податкове навантаження з податку на додану вартість визначається як відношення податку на додану вартість до доданої вартості:

$$ПН_{ПДВ}\% = \frac{ПДВ}{ДВ} \cdot 100\%, \quad (2)$$

де: $ПН_{ПДВ}$ – податкове навантаження з $ПДВ$ (%); $ПДВ$ – податок на додану вартість (тис. грн); $ДВ$ – додана вартість (тис. грн).

Доречно зазначити, що ці показники не враховують податкове навантаження на підприємство загалом як інтегральний показник, адже враховуються тільки два види податку. Інші податкові платежі займають значну частку в загальній сукупності податкових платежів. Зокрема, необхідно врахувати єдиний соціальний внесок, що включається у витрати підприємства, який коливається в межах 36,3–49,7 % нарахувань на фонд оплати праці. Для державних підприємств лісової галузі лісовий дохід (збір за спеціальне використання лісових ресурсів) займає до 40 % серед податкових платежів (середній розрахунковий показник за 2010–2012 рр. по Львівському обласному управлінні лісового і мисливського господарства).

За методикою А.М. Соколовської, податкове навантаження визначається за формулою [7]

$$ПН = MB + AB + (ФОП + ЄСВ) + ПДВ + ПнП, \quad (3)$$

де: $ПН$ – податкове навантаження (тис. грн); MB – матеріальні витрати (тис. грн); AB – амортизаційні відрахування (тис. грн); $ФОП$ – фонд оплати праці (тис. грн); $ЄСВ$ – єдиний соціальний внесок, що сплачує підприємство (тис. грн). Ця методика за кількісними показниками дає змогу визначити податкове навантаження як функцію виробництва, що змінюється залежно від коливання операційних витрат, суми $ПДВ$ та податку на прибуток. Вважаємо, що недоцільно застосовувати адитивні формули розрахунку податкового навантаження, за якими неможливо провести порівняльний аналіз.

Офіційна методика, розроблена департаментом податкової політики Міністерства РФ, пропонує оцінювати податкове навантаження відношенням всіх податків, що сплачуються до виручки від реалізації, включаючи виручку від іншої реалізації [5]:

$$ПН\% = \frac{ПнП + ПДВ_{до\ сплати} + T_n + П_з + П_м + ПДФО}{ВР} \cdot 100\%, \quad (4)$$

де: $ПДВ_{до\ сплати}$ – $ПДВ$ до сплати в бюджет (різниця між податковим зобов'язанням з $ПДВ$ і податковим кредитом), (тис. грн); T_n – транспортний податок, (тис. грн); $П_з$ – плата за землю, (тис. грн); $П_м$ – податок на майно (тис. грн); $ПДФО$ – податок на доходи фізичних осіб, (тис. грн); $ВР$ – виручка від реалізації продукції, (тис. грн).

Вважаємо, що недоцільно включати податок на доходи фізичних осіб у розрахункову формулу, оскільки він несе податкове навантаження на живу уречевлену працю, а не на підприємство. Кірова Є.А. враховує, що джерелом сплати всіх податків є додана вартість, і пропонує формулу для розрахунку податкового навантаження [3]:

$$ПН_{ДВ} \% = \frac{ПП}{ДВ} \cdot 100 \% \quad (5)$$

де: $ПП$ – сума податкових платежів (тис. грн).

За цією формулою визначається, яка частина доданої вартості переходить в податки, але не враховано частини матеріальних витрат та трудовитрат у доданій вартості. Методика М.І. Литвина пов'язує показник податкового навантаження з числом податків та інших обов'язкових платежів, а також зі структурою податків суб'єкта господарювання і механізмом сплати податків [5]. Розширена формула податкового навантаження по всіх податках відповідно до джерел їх сплати подається у такому вигляді:

$$ПН\% = \left(\frac{ПДВ_{ПЗ}}{ВР} + \frac{ЄСВ}{В_{опер}} + \frac{T_n}{В_{опер}} + \frac{ПДФО}{ФОП} + \frac{П_m}{СВМ} + \frac{ПнП}{ПД} - \frac{ПДВ_{ПК}}{МВ} \right) \cdot 100\% \quad (6)$$

де: $ПДВ_{ПЗ}$ – податкове зобов'язання з $ПДВ$, (тис. грн); $В_{опер}$ – операційні витрати, (тис. грн); $СВМ$ – середньорічна вартість майна, (тис. грн); $ПД$ – позареалізаційні доходи, (тис. грн); $ПДВ_{ПК}$ – податковий кредит з $ПДВ$, (тис. грн); $МВ$ – матеріальні витрати, (тис. грн). Ця методика характеризує середнє значення податкового навантаження за всіма видами податків. Врахування ПДФО у формулі некоректне. На практиці широко застосовуються інші показники податкового навантаження, де за основу взято співвідношення суми податків до різних економічних показників підприємства [2, 4].

Табл. 1. Характеристика методик визначення податкового навантаження

Формула	Умовні позначення	Характеристика методу
$ПН_{Д} = \frac{ПП}{Д} \cdot 100\% \quad (7)$	$ПН_{Д}$ – податкове навантаження через показник доходу	характеризує податкомісткість виготовленої продукції. Не дає реальної картини податкового навантаження на платника податків.
$ПН_{ВР} = \frac{ПП}{ВР} \cdot 100\% \quad (8)$	$ПН_{ВР}$ – податкове навантаження через виручку від реалізації	не дає змоги визначити вплив зміни структури податків на показник податкового навантаження
$ПН_{Пр} = \frac{ПнП}{П_p} \cdot 100\% \quad (9)$	$ПН_{Пр}$ – податкове навантаження через показник прибутку підприємства; $Пр$ – прибуток підприємства	визначає вплив податку на прибуток на фінансовий стан підприємства. Не враховує інших прямих податків
$ПН_{А} = \frac{ПП}{А} \cdot 100\% \quad (10)$	$ПН_{А}$ – податкове навантаження через показник активів; $А$ – вартість активів підприємства	характеризує рівень капіталізації підприємства. Дає змогу об'єктивно оцінити ділову активність

Недоліками цих методів розрахунку податкового навантаження є багато факторів:

- складність створення єдиної уніфікованої методики розрахунку податкового навантаження, оскільки в податковій системі України існують різні види оподаткування залежних від умов і характеру діяльності;
- методика розрахунку податкового навантаження повинна містити загальний підхід до кількісного та якісного оцінювання впливу податкових платежів на фінансовий стан підприємства;

- неврахування багатьох податків при розрахунку податкового навантаження;
- відсутність контрольного показника податкового навантаження, що унеможливило порівняння рівня оподаткування на різних підприємствах.

Ми запропонували додатково розрахувати частку неврахованих прямих і непрямих податків в доходах і витратах підприємства.

Табл. 2. Запропоновані методи визначення податкового навантаження

Формула	Умовні позначення	Характеристика методу
$ПН_{Непр} = \frac{ПП_{Непр}}{Д} \cdot 100\% \quad (11)$	$ПН_{Непр}$ – податкове навантаження через непрямі податки	визначає частку непрямих податків ($ПДВ$, акцизний податок, мито) у доходах підприємства
$ПН_{Прям} = \frac{ПП_{Прям}}{В} \cdot 100\% \quad (12)$	$ПН_{Прям}$ – податкове навантаження через прямі податки; $В$ – витрати підприємства	визначає частку прямих податків (плата за землю, плата за ресурси, транспортний податок, екологічний податок, $ЄСВ$ як платіж податкового характеру) у витратах підприємства

З проведеного аналізу ми зробили висновок, що доцільно розраховувати податкове навантаження відношенням податкових платежів до джерел їх сплати та запропоновано формулу розрахунку середнього показника податкового навантаження за всіма податковими платежами, що сплачує підприємство:

$$ПН\% = \frac{1}{4} \left(\frac{ПДВ_{до\ сплати}}{ДВ} + \frac{ПнП}{БП} + \frac{ПП_{прям}}{В} + \frac{ПП_{непр}}{Д} \right) \cdot 100\% \quad (13)$$

де $БП$ – балансовий прибуток (тис. грн).

Середній показник податкового навантаження не визначає реального податкового навантаження, а дає змогу завдяки порівнянню з показниками базового періоду визначити критерії ризику порушень податкового законодавства платниками податків – юридичними особами. Групи ризику порушень податкового законодавства формуються шляхом аналізу відхилень фактичного значення показника, порівняно з базовим значенням.

Запропонована методика розрахунку середнього показника податкового навантаження охоплює усі основні податки, які сплачує підприємство, і може використовуватися для проведення аналітичного дослідження у сфері оподаткування на рівні підприємства, а також податковими органами для виявлення підприємств, які ухиляються від сплати податкових платежів або використовують механізми мінімізації податкових зобов'язань.

Література

1. Наказ ДПА України. "Про затвердження методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання" від 01.04.2011 р., № 190.
2. Дропа Я.В. Податкове навантаження та вплив на економіку України / Я.В. Дропа // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – № 19. – С. 213.
3. Кирова Е.А. Методология определения налоговой загрузки на хозяйствующие субъекты / Е.А. Кирова // Финансы. – 1998. – № 9. – С. 27-35.
4. Корнус В. Оцінка податкового навантаження на рівні підприємств / В. Корнус, В. Квасов, О. Пономарьов // Економіст. – 2007. – № 10 – С. 17-19.

5. Литвин М.И. Налоговая нагрузка и экономические интересы предприятий / М.И. Литвин // Финансы, 1998. – № 5. – С. 29.

6. Соколовська А.М. Теоретичні засади визначення податкового навантаження та рівня оподаткування економіки // Економіка України. – 2006. – № 7. – С. 4-12.

Новосельская Л.И. Методы оценки уровня налоговой нагрузки на предприятия

Определение налоговой нагрузки на предприятия – это качественная характеристика системы налогообложения. Рассмотрены разные методы налоговой нагрузки. Представлена сравнительная характеристика методов налоговой нагрузки. Усовершенствованы методы оценки уровня налоговой нагрузки на предприятия.

Ключевые слова: налоговая нагрузка, налоговый пресс, налоговая отдача, налоговый коэффициент, методы налоговой нагрузки.

Novosel'ska L.I. Assessment methods level of tax burden enterprises

Determining the tax burden on businesses is a qualitative characteristic of the system. The article discusses the various methods for determining the tax burden. Served Comparative analysis of methods of the tax burden. The author of improved methods for assessing the level of tax burden on businesses.

Keywords: tax burden, tax burden, tax returns, tax rate, tax burden methods.

УДК 338:658

Ст. викл. **В.В. Овчарук**, канд. екон. наук –
НУ "Львівська політехніка"

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНУ НА ОСНОВІ РОЗВИТКУ ЛІСОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Досліджено структуру та сучасний стан розвитку лісогосподарського виробництва Хмельницької області, уточнено його вплив на конкурентоспроможність регіону. Визначено напрями її підвищення та сформовано заходи щодо збільшення прибутковості діяльності підприємств лісогосподарського виробництва регіону.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіону, лісогосподарське виробництво, Хмельницька область.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Як відомо, конкурентоспроможність регіону визначається рівнем конкурентоспроможності найбільш ефективних видів економічної діяльності та активацією нових економічних можливостей з метою збалансованого використання існуючих та потенційних конкурентних переваг регіону, його адаптації до зовнішніх і внутрішніх викликів і загроз, підвищення ролі та місця регіону в економічному просторі країни [1, 2]. З одного боку, вона формується під впливом економічних, політичних, структурних та інших чинників і є генератором економічних можливостей регіону. З іншого боку, підвищення конкурентоспроможності регіону неможливе без збалансованого зростання пріоритетних сфер, секторів економіки, чи видів економічної діяльності, серед яких перебуває лісогосподарське виробництво.

Лісогосподарське виробництво як особлива галузь національної економіки має такі особливості: потреба у великих виробничих площах; зв'язок процесу праці з біологічними процесами росту і розвитку деревних рослин; різноманітність лісової продукції; сезонність тощо [3]. Крім того, продукція лісогосподарського виробництва як підлягає кінцевому споживанню, так і використовується у інших виробництвах. Лісопромислове виробництво охоплює такі види

промислової діяльності: деревообробну, целюлозно-паперову, лісохімічну [4]. Таким чином, воно належить до одного із провідних економічних секторів, забезпечує сировиною різноманітні виробничі структури та виконує інші завдання.

Підприємства лісогосподарського виробництва Хмельницької області представлені обласним управлінням лісового і мисливського господарства (ОУЛМГ). Йому підпорядковані дев'ять державних лісогосподарських підприємств (59 лісництв та 258 дільниць майстрів). Вони мають найкращий показник випуску продукції перероблення 1 м³ деревини – 627 грн, що на 34 % більше від середньогалузевого показника. Фінансово-економічний стан підприємств, який оцінений за допомогою обсягу збуту, прибутку, рентабельності, свідчить про те, що діяльність більшості підприємств лісогосподарського сектору у 2010-2011рр. є прибутковою [5].

Загалом проведений аналіз діяльності лісогосподарських підприємств Хмельницької області довів, що вони займають в Україні одні з лідируючих позицій за обсягами лісозаготівлі, здійсненням зовнішньоекономічної діяльності, показниками лісовідновлення та охорони лісів тощо. Це сприяє підвищенню статусу регіону за рівнем конкурентоспроможності як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Поряд із цим, дослідження діяльності державних підприємств лісового господарства Хмельницької області свідчать також про значні можливості нарощування потенціалу лісогосподарського виробництва та підвищення конкурентоспроможності регіону, для чого потрібно розробити заходи відповідно до пріоритетних напрямів розвитку лісового господарства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Згідно з Державною цільовою програмою "Ліси України" та галузевою цільовою програмою "Діброва", подальший розвиток лісогосподарського виробництва повинен забезпечити оптимізацію лісокористування, застосування екологічно безпечних технологій ведення лісового господарства, розширене відтворення, захист та раціональне використання лісових ресурсів [6]. Відповідно, пріоритетними напрямками розвитку лісового господарства Хмельницької області визнано:

1. Збільшення лісистості території до науково обґрунтованого оптимального рівня (19 %).
2. Нарощування природоохоронного потенціалу лісів і збереження біологічного різноманіття лісових екосистем.
3. Підвищення стійкості лісових екосистем до негативних чинників навколишнього середовища – зміни клімату, зростаючого антропогенного навантаження, лісових пожеж, хвороб і шкідників лісу.
4. Розширення робіт із захисного лісорозведення і агролісомеліорації.

До основних завдань лісогосподарського виробництва на сучасному етапі розвитку економіки України, який характеризується посиленням економічних і екологічних суперечностей, віднесено нарощування обсягів лісопродукції за рахунок комплексного та ефективнішого використання лісового фонду і ресурсів деревини (без зростання обсягів лісозаготівель).

Мета роботи. Відповідно до поставленої проблеми, потрібно визначити напрями підвищення конкурентоспроможності Хмельницької області через розвиток лісопромислового виробництва та розробити коректні заходи з їх реалізації.